

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ЯКОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

CONCEPT APPROACH FOR QUALITY AND EFFICIENCY OF MANAGERIAL DECISIONS

У статті розкрито суть понять «якість» та «ефективність». Якість – це діяльність з розроблення, проектування, виробництва й обслуговування продукції, що є найбільш економічною та корисною і точно відповідає вимогам споживача. Ефективність управління як економічна категорія відображає роль менеджменту в підвищенні ефективності суспільного виробництва. Проаналізовано особливості застосування цих термінів стосовно управлінських рішень, які приймаються на підприємстві. Ефективність управлінського рішення полягає не стільки в його абсолютній правильності, скільки в тому, що завдяки їй воно повинно бути своєчасно, послідовно та якісно реалізовано. Якість управлінського рішення – це сукупність параметрів рішення, що задовольняють конкретного споживача та забезпечують реальність його реалізації. Наведено приклад прийняття і реалізації якісного та не досить ефективного управлінського рішення на підприємстві. Якість та ефективність – ці дві ознаки повинні завжди бути головним критерієм оцінки розроблених управлінських рішень.

Ключові слова: управлінське рішення, ефективність, якість, підприємство, показники оцінки, керуюча система.

В статті розкривається суть понять «якість» та «ефективність». Якість – це діяльність з розроблення, проектування, виробництва й обслуговування продукції, що є найбільш економічною та корисною і точно відповідає вимогам споживача. Ефективність управління як економічна категорія відображає роль менеджменту в підвищенні ефективності суспільного виробництва. Проаналізовано особливості застосування цих термінів стосовно управлінських рішень, які приймаються на підприємстві. Ефективність управлінського рішення полягає не стільки в його абсолютній правильності, скільки в тому, що завдяки їй воно повинно бути своєчасно, послідовно та якісно реалізовано. Якість управлінського рішення – це сукупність параметрів рішення, що задовольняють конкретного споживача та забезпечують реальність його реалізації. Наведено приклад прийняття і реалізації якісного та не досить ефективного управлінського рішення на підприємстві. Якість та ефективність – ці дві ознаки повинні завжди бути головним критерієм оцінки розроблених управлінських рішень.

это деятельность по разработке, проектированию, производству и обслуживанию продукции, которая является наиболее экономичной и полезной и точно отвечает требованиям потребителя. Эффективность управления как экономическая категория отражает роль руководства в повышении эффективности социального производства. Проанализирована специфика применения этих терминов, касающихся управленческих решений, которые принимаются на предприятии. Эффективность управленческого решения заключается не столько в его абсолютной корректности, сколько в том, что благодаря ей оно должно быть своевременно, последовательно и качественно реализовано. Качество управленческих решений – это набор параметров решения, которое удовлетворяет конкретного потребителя и обеспечивает реальность его реализации. Приведен пример принятия и реализации качественных и недостаточно эффективных управленческих решений на предприятии. Качество и эффективность – эти два параметра всегда должны быть главным критерием оценки разработанных управленческих решений.

Ключевые слова: управленческие решения, эффективность, качество, предприятие, показатели оценки, система управления.

УДК 334.715:65

<https://doi.org/10.32843/infrastruct39-41>

Сухачова О.О.

аспірант кафедри менеджменту
Державний університет телекомунікацій

Sukhachova Olga

State University of Telecommunication

The article revealed the essence of the concepts of "quality" and "efficiency". Quality is the work of development, design, production and maintenance of products, which is the most economical and useful and accurately meets the requirements of the consumer. Management efficiency as an economic category reflects the role of management in improving the efficiency of social production. At this, effectiveness is a measure of its expediency, which characterizes achievement of management objectives or degree of approximation to them, it is the quality of management. Peculiarities of application of these terms concerning managerial decisions, which are accepted at the enterprise, are analyzed. The effectiveness of managerial decision is not so much in its absolute correctness, how much that due to it. It should be timely, consistently and qualitatively implemented. Quality of managerial solution is a set of parameters of a solution that satisfies a specific consumer and ensures reality of its realization. The main conditions for ensuring high quality and efficiency of managerial decisions include: application to development of managerial decision of the scientific approach of management; examining the impact of economic laws on managerial decision efficiency; providing a decision-making person, qualitative information; application of methods of value analysis, forecasting, modeling and economic justification of each decision; structuring problems and goal setting; providing a comparison of solution options; providing multi-variant solution; legal validity of the decision, which is adopted; automation of the process of processing and collection of information, development and implementation process; development and functioning of the system of responsibility and motivation of high quality and effective solution; the mechanism for implementing the solution. An example of acceptance and realization of qualitative and not sufficiently effective managerial decisions at the enterprise is given. Quality and efficiency-these two signs should always be the main criterion for assessing the management decisions developed.

Key words: managerial decision, efficiency, quality, enterprise, valuation indicators, managerial system.

Постановка проблеми. Сучасні умови, в яких функціонують українські підприємства, характеризуються глобалізацією ринків. До того ж сьогодні конкуренція виходить на новий рівень: замість конкуренції товарів виникає конкуренція принципів управління бізнесом. За таких умов особливої актуальності набувають питання якості й ефективності прийнятих рішень, адже саме від управлінських рішень залежать конкурентні переваги та ефективність функціонування підприємства у цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню поняття якості та ефективності присвячено багато наукових праць вітчизняних та

зарубіжних учених, серед яких: Й. Завадський, Л. Лазоренко, Л. Балабанова, Е. Демінг, Д. Джуран, О. Огарков, А. Субетто, К. Ісікава та ін. Але саме одночасному вивченню якості й ефективності управлінських рішень приділено мало уваги.

Постановка завдання. Мета дослідження – на основі наукових тлумачень та теоретичних положень сформувані концептуальний підхід до визначення якості та ефективності управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Існує термінологічна плутанина між поняттями «якість» та «ефективність», що, своєю чергою, у ході досліджень призводить до невірних висновків. Дуже часто якість та ефективність управлінських

рішень ототожнюються, що є цілковито невірною. Звичайно, в основі ефективності лежить якість, але така ситуація не завжди характерна для управлінських рішень. Тут є свої особливості.

Так, А.І. Субетто розглядає якість як багатогранну категорію з позиції внутрішньої визначеності та діалектики взаємодії моментів, принципів, аспектів усередині самої категорії:

1) якість – це сукупність властивостей (аспект властивості);

2) якість структурна є ієрархічною системою властивостей або якостей об'єкта, процесу (аспект системності та структурності);

3) якість динамічна (аспект динамічності);

4) якість є суттєвою визначеністю об'єкта, процесу, внутрішній момент, що передається у законі зв'язку складових частин, елементів; якість констатує умови розвитку об'єкта (аспект визначеності);

5) якість – основа існування об'єкта, процесу, вона має двояку зумовленість, що розкривається через систему моментів: властивості, структура, система, межа, цілісність, визначеність, стійкість, мінливість, кількість (аспект внутрішньої зумовленості);

6) якість зумовлює одиничність об'єкта процесу, його специфічність, цілісність, упорядкованість, визначеність, стійкість (аспект специфікації);

7) якість створених людиною (суспільством) об'єктів і процесів кошовна (аспект аксіологічності) [1, с. 84].

Відповідно до ДСТУ ISO 9000: 2007 [2], якість являє собою ступінь, відповідно до якої сукупність власних характеристик задовольняє потреби.

Едвард Демінг визначає якість як задоволення вимог споживача не тільки для того, щоб відповідати його очікуванням, а й для передбачення спрямованості їх майбутніх змін [3].

Своєю чергою, Джозеф Джуран розглядає якість як відповідність призначенню або застосуванню [4, с. 26].

Каору Ісікава вважає, що якість – це діяльність із розроблення, проєктування, виробництва й обслуговування продукції, що є найбільш економічною та корисною і точно відповідає вимогам споживача [5, с. 7].

О. Огарков під ефективністю управління розуміє відносну характеристику результативності діяльності конкретної керуючої системи, що відображається в різних показниках як об'єкта управління, так і власне управлінської діяльності (суб'єкта управління), що мають як кількісні, так і якісні характеристики [6].

О. Гасило вважає, що ефективність управління як економічна категорія відображає роль менеджменту в підвищенні ефективності суспільного виробництва. При цьому науковець вважає, що стосовно управління ефективність є мірою його

доцільності, яка характеризує досягнення підприємством цілей управління або ступень наближення до них, є оцінкою якості менеджменту [7, с. 130].

Ефективність управлінського рішення полягає не стільки в його абсолютній правильності, скільки в тому, що завдяки їй воно повинно бути своєчасно, послідовно та якісно реалізовано. Якість управлінського рішення – це сукупність параметрів рішення, що задовольняють конкретного споживача та забезпечують реальність його реалізації.

До показників якості управлінського рішення належать: показник ентропії, тобто кількісна невизначеність проблеми; ймовірність реалізації рішення за показниками якості, витратами і строками; ступінь адекватності (або ступінь точності прогнозу, коефіцієнт апроксимації) теоретичної моделі фактичним даним, на основі яких вона була розроблена. Якщо проблема сформульована тільки якісно, без кількісних показників, то показник ентропії наближається до нуля. Якщо всі показники проблеми виражені кількісно, то показник ентропії наближається до одиниці [8, с. 340].

До основних умов забезпечення високої якості та ефективності управлінського рішення належать: застосування до розроблення управлінського рішення наукового підходу до менеджменту; вивчення впливу економічних законів на ефективність управлінського рішення; забезпечення особи, що приймає рішення, якісною інформацією; застосування методів функціонально-вартісного аналізу, прогнозування, моделювання та економічного обґрунтування кожного рішення; структуризація проблеми та постановка цілей; забезпечення порівняння варіантів рішення; забезпечення багатоваріантності рішення; правова обґрунтованість рішення, що приймається; автоматизація процесу обробки та збирання інформації, процесу розроблення і реалізації рішень; розроблення і функціонування системи відповідальності та мотивації якісного й ефективного рішення; наявність механізму реалізації рішення [8, с. 340].

На практиці ефективне рішення не означає якісне. Спостерігаються випадки, коли розробляються досить якісні управлінські рішення, але вони не є ефективними. Так, наприклад, у ПАТ «Укртелеком» у 2018 р. було прийнято рішення відносно оптимізації їхньої організаційної структури управління підприємством. Було внесено пропозиції щодо об'єднання низки підрозділів. Таке рішення пояснювалося тим, що необхідно змінювати підходи до діяльності підприємства з метою збільшення його прибутку, який за останні роки суттєво зменшився – з 0,9 млрд грн у 2015 р. до 0,5 млрд грн у 2018 р. Воно досить довго і ретельно розроблялося. Було проведено низку нарад, обговорень, наводилися багато аргументів на його користь, тобто його підготовку можна вважати досить обґрунтованою і рішення якісним. Але воно

не призвело до бажаного результату: прибуток ПАТ «Укртелеком» у 2019 р. скоротився ще на 19% [9]. Тому ефективність такого рішення є сумнівною.

Слід зауважити, що ефективні рішення, своєю чергою, не завжди є якісними. Інколи приймаються спонтанні, необґрунтовані управлінські рішення, але вони позитивно впливають на перебіг подій у підприємстві й на виробництво зокрема. Це свідчить про ефективність прийнятого рішення. Якість такого рішення є досить низькою. З одного боку, вони є корисними незалежно від рівня якості, а з іншого – прийняття неякісних рішень може виявитися дуже небезпечним для підприємства, тому що далеко не всі недостатньо якісні рішення є ефективними.

Не слід зменшувати значення якості управлінських рішень. Неякісні рішення, як і неякісна продукція, яка, на перший погляд, має привабливий вигляд і дешево коштує, але через певний час після її вживання стає зрозуміло, яку шкоду приносить вона організму людини. Так само і з неякісними рішеннями, шкоду від яких можна побачити тільки з часом, коли відбуваються окремі події, що мають негативні наслідки, такі як спад виробництва, припинення функціонування окремих його галузей, зниження ефективності та рентабельності тощо. Переважно неякісні рішення наносять величезну шкоду виробництву, а в окремих випадках спричиняють збитковість і призводять до банкрутства підприємства.

Висновки з проведеного дослідження.

Сучасні висококонкурентні умови діяльності вимагають прийняття якісних та ефективних управлінських рішень. Якість та ефективність – ці дві ознаки повинні завжди бути головним критерієм оцінки розроблених управлінських рішень. Позитивно впливати на виробництво будь-якого підприємства, сприяти підвищенню його ефективності та рентабельності можуть тільки якісні й ефективні рішення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Субетто А.И. Проблемы независимости в методологии оценивания качества. Методология и практика оценивания продукции. Львов : ЛДНТП, 1990. С. 84–90.
2. Системи менеджменту якості. (ISO 9000:2005, IDT): ДСТУ ISO 9000:2007). Київ : Держстандарт України, 2007. 29 с.
3. Deming E. Lecture to Japanese Management. URL : <http://hclecures.blogspot.com/1970/08/demings-1950-lecture-to-japanese.html> (дата звернення: 15.01.2020).
4. Juran J.M. Juran's Quality Handbook New York: McGraw-Hill, 5-th edition, 1999. 1646 p.

5. Ishikawa K. What is Total Quality Control? Japanese way. Prentice-Hall on Englewood Cliffs, New Jersey, 1985 215 p.

6. Огарков А.А. Эффективность: способы её определения и достижения. URL : <http://bukvasha.ru/art/298039> (дата звернення: 15.01.2020).

7. Гасило О. Діагностика економічної ефективності управління підприємством. *Торгівля і ринок України*. 1999. Вип. 9. С. 129–134.

8. Лазоренко Л.В. Підвищення якості та ефективності управлінських рішень. *Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК : збірник наукових праць*. Київ : ІАЕ, 2001. С. 338–341.

9. Прибуток «Укртелекому» скоротився майже на 19%. URL : <https://www.unian.ua/economics/transport/10199262-pributok-ukrtelekomu-skorotivsya-mayzhe-na-19.html> (дата звернення: 22.01.2020).

REFERENCES:

1. Subetto A.I. (1990) Problemy nezavisimosti I metodologii ocenivaniya kachestva. Metodologiya i praktika ocenivaniya produktsii. [Independence problems in methodology and quality assessment. Methodology and practice assessment of product]. L: LDNTT, pp. 84-89 (in Russian)
2. Systemy menegeantu yakosti. (ISO 9000:2005, IDT): ДСТУ ISO 9000:2007). [Quality Management Systems. ISO 9000:2005, IDT): ДСТУ ISO 9000:2007].] K.: Government Standard of Ukraine, p. 14-18 (in Ukrainian)
3. Deming E. Lecture to Japanese Management Available at: <http://hclecures.blogspot.com/1970/08/demings-1950-lecture-to-japanese.html> (accessed 15 January 2020).
4. Juran J.M. (1999) Juran's Quality Handbook New York: McGraw-Hill, 5-th edition, pp. 25-27.
5. Ishikawa K. (1985) What is Total Quality Control? Japanese way. Prentice-Hall on Englewood Cliffs, New Jersey, pp. 5-8.
6. Ogarin A.A. Effektivnost: sposoby ee opredele-niya I dostigeniya [Efficiency: ways of its defining and achievement] Available at: <http://bukvasha.ru/art/298039> (accessed 25 January 2020).
7. Gasylo O. (1999) Diagnostyka ekonomichnoi efektyvnosti upravlinnya pidpnyemstvom [Diagnosis of economic efficiency of the enterprise]. *Trade and Ukrainian market*. Vol. 9, pp. 129-134.
8. Lazorenko L.V. (2001) Pidvyvshennya yakosti ta efektyvnosti upravlinskyh rishen [Improving the quality and efficiency of managerial decisions]. *Organizational and economic problems of agroindustrial complex development. Collection of scientific papers*. K: ІАЕ, pp. 338-341 (in Ukrainian)
9. Prybutook "Ukrtelekomu" skorotyvsya maige na 19 %. [The "Ukrtelecom"'s profit dropped by almost 19%.] Available at: <https://www.unian.ua/economics/transport/10199262-pributok-ukrtelekomu-skorotivsya-mayzhe-na-19.html> (accessed 22 January 2020).

ШЛЯХИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

WAYS TO IMPROVE ENTERPRISE'S FINANCIAL STATUS

УДК 658.15

<https://doi.org/10.32843/infrastruct39-42>**Черкашина А.О.**

студентка

Харківський навчально-науковий інститут
Державного вищого навчального закладу
«Університет банківської справи»**Головко О.Г.**

к.е.н., доцент

Харківський навчально-науковий інститут
Державного вищого навчального закладу
«Університет банківської справи»**Cherkashina Alina**Kharkiv Educational and Scientific Institute of
State Higher Educational Institution
“Banking University”**Golovko Elena**Kharkiv Educational and Scientific Institute of
State Higher Educational Institution
“Banking University”

У сучасних умовах фінансовий стан багатьох підприємств набуває негативних тенденцій, тому на першому плані знаходяться питання оцінки фінансового стану підприємства як ефективного механізму для його поліпшення. У цьому разі основним напрямом діяльності адміністративного складу підприємства має бути розроблення й упровадження ефективних заходів антикризового управління. Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві можливе тільки за умови постійного забезпечення управлінського персоналу актуальною інформацією про поточний рівень показників фінансового стану. У статті проведено оцінку фінансового стану ПАТ «Турбоатом». Проаналізовано фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, а також рентабельність для визначення його активності та спроможності своєчасно погашати свої зобов'язання. Пропоновано основні шляхи поліпшення фінансового стану підприємства.

Ключові слова: фінансовий стан підприємства, фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, банкрутство.

В современных условиях финансовое состояние многих организаций приобре-

тает негативные тенденции, поэтому на первом плане стоят вопросы оценки финансового состояния предприятия как эффективного механизма для его улучшения. В таких случаях основным направлением деятельности управленческого состава предприятия должна быть разработка и внедрение эффективных мер по улучшению финансового состояния предприятия. Предупреждение развития негативных кризовых явлений на предприятии возможно только при условии постоянного обеспечения управленческого персонала информацией о текущем уровне показателей финансового состояния. В статье проведена оценка финансового состояния ЧАО «Турбоатом». Проанализированы финансовая устойчивость, ликвидность, платежеспособность, а также рентабельность для определения его активности и способности своевременно погасить свои обязательства. Предложены основные пути по улучшению финансового состояния предприятия.

Ключевые слова: финансовое состояние предприятия, финансовая устойчивость, ликвидность, платежеспособность, банкротство.

The essence and necessity of estimation of financial condition of the enterprises in modern conditions are revealed in the article, discusses the means aimed at improving the financial status of the pipeline enterprise. From the point of view of the enterprise itself, its financial status is an important indicator of the effectiveness of its activities. Analysis of the financial status makes it possible to provide a competent and adequate assessment of the financial and economic activities of the enterprise over the past period of time, prepare the information necessary for forecasting, draw up an action plan and avoid a decrease in the level of profit and competitiveness of the economy of the economy that is being studied. In modern conditions, the financial status of many organizations is acquiring negative trends, therefore, in the foreground there are questions of assessing the financial condition of an enterprise as an effective mechanism for ways to improve it. At many Ukrainian enterprises, the common cause of unstable activity and crisis phenomena is an unsatisfactory capital structure and a shortage of money shortage. In such cases, the main activity of the managerial staff should be the development and implementation of effective measures aimed at improving the financial status of the business entity. Prevention of the development of negative crisis phenomena at the enterprise is possible only if the management staff is constantly provided with information about the current level of indicators of financial status. Financial stability, liquidity, solvency, and profitability were analyzed in this article to determine the activity of the enterprise and the ability to timely repay its obligations. The article also suggests the main ways to improve the financial status of the enterprise and defines a set of fixed assets aimed at increasing effective activity and strengthening its financial status. In the process of working on the article, it was possible to establish that a systematic analysis of the financial status allows you to detect negative trends in the enterprise and prevent the likelihood of bankruptcy by taking timely anti-crisis measures.

Key words: financial status of the enterprise, financial stability, liquidity, solvency, bankruptcy.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин ефективність управлінських рішень залежить від деталізованої оцінки фінансового стану підприємства, а нестабільність економіки зумовлює необхідність кожному суб'єкту господарювання постійно шукати шляхи підвищення ефективності своєї діяльності, що передбачає застосування комплексу показників, які відтворюють різні аспекти діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою пошуку шляхів поліпшення фінансового стану підприємств займалися багато вітчизняних та закордонних учених, серед яких треба виділити праці Д. Городинського, А. Череп, Л. Кириченко, Т. Обушак, І. Бланка, Е. Хелферта, Ж. Рішара, Е. Альтмана, І. Данильчук, Г. Карпенко, О. Крайник, Е. Мороз, О. Рудницької, В. Смачило,

В. Фридинського. Вчені аналізують вплив чинників на фінансовий стан підприємства, вказують причини кризового стану, однак недостатньо приділяють уваги пошуку шляхів виходу з кризового становища.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз фінансового стану підприємства, головним завданням якого є пошук резервів підвищення рентабельності та своєчасне виявлення й усунення недоліків фінансової діяльності, пошук шляхів поліпшення фінансового стану підприємства. Усе це повинно забезпечувати зростання ринкової вартості підприємства в довгостроковому періоді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських

чинників і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [1].

В Україні енергетичне машинобудування характеризується високим потенціалом подальшого розвитку, який сьогодні використовується недостатньо мірою. Це зумовлено передусім тим, що останнім часом значно змінився ринок збуту такої продукції і підприємствам слід переорієнтуватися на іншого споживача. На такі зміни слід витратити певний час: збільшити потужності, спрогнозувати тенденції розвитку та стійкість ринку, раціонально оцінити свої конкурентні переваги.

Базою дослідження вибрано ПАТ «Турбоатом» – одне з найбільших у світі турбобудівних підприємств із повним циклом виробництва: проектування, виробництво, поставка, налагодження, фірмове обслуговування турбінного устаткування для всіх типів електростанцій

Метою діяльності товариства є одержання прибутку на основі здійснення виробничої, посередницької та іншої діяльності, в порядку та за умов, визначених чинним законодавством і статутом ПАТ «Турбоатом».

Для оцінювання економічної стійкості ПАТ «Турбоатом» доцільно використати методика, що охоплює декілька різних груп показників, які характеризують основні складники економічної стійкості з акцентуванням головної уваги на її фінансових аспектах. Це можна пояснити тим, що для досліджуваного підприємства в теперішніх умовах основною перешкодою забезпечення стійкості свого функціонування виступають саме фінансові кризові явища, які зумовлюють виникнення інших кризових явищ на підприємстві. Аналіз передбачає обчислення показників фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та рентабельності. Зазначені показники слід проаналізувати для характеристики економічної стійкості ПАТ «Турбоатом» на основі даних балансу.

Показники фінансової стійкості підприємства за 2016–2018 рр. наведено в табл. 1 [2; 3].

Отже, за кожним із розрахованих показників фінансової стійкості можна зробити такі висновки:

- значення коефіцієнта автономії є більшим від його нормативної величини ($\geq 0,5$), що свідчить про відсутність залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування;

- величина коефіцієнта фінансової залежності для є більшою від його нормативного значення (1), що свідчить про те, що власники не можуть фінансувати своє підприємство тільки за рахунок власного капіталу й користуються значними позиками;

- значення коефіцієнта забезпеченості власними оборотними засобами перебуває у допустимих межах (0,1–0,5) і перевищує верхню рекомендовану межу (0,5), це є свідченням того, що майже половина оборотних активів підприємства

фінансується за рахунок його чистого оборотного капіталу і це позитивно характеризує фінансовий стан досліджуваного підприємства;

- величина коефіцієнта маневрування власним капіталом не перебуває у межах нормативу (0,4–0,6; $> 0,3$), що свідчить про те, що підприємство не може вільно використовувати доволі значну частину власного капіталу і це є негативною тенденцією для його фінансової стійкості;

- значення частки робочого капіталу в активах збільшилося протягом 2018 р., що є свідченням поліпшення платоспроможності підприємства;

- величина коефіцієнта фінансової незалежності в частині формування запасів значно перевищує нормативні значення ($> 0,3$) станом на початок 2018 та 2019 рр., що свідчить про те, що підприємство придбаває запаси за рахунок власного капіталу і характеризується високим рівнем фінансової незалежності з приводу формування запасів.

Показники ліквідності та платоспроможності підприємства наведено в табл. 2 [2; 3].

Отже, за кожним із розрахованих показників ліквідності й платоспроможності можна зробити такі висновки:

- значення коефіцієнта покриття (загальної ліквідності) наближується до його нормативної величини (≥ 2), що свідчить про достатні можливості підприємства щодо погашення своїх поточних зобов'язань за рахунок власних оборотних коштів;

- величина коефіцієнта швидкої ліквідності є меншою від його нормативного значення (≥ 1), що є свідченням недостатньої спроможності підприємства погасити свої поточні зобов'язання за рахунок швидколіквідних активів (грошових коштів та їхніх еквівалентів, фінансових інвестицій і дебіторської заборгованості);

- значення коефіцієнта абсолютної ліквідності є вищим від його нормативу ($\geq 0,2$) станом на початок 2019 р., що свідчить про велику частку поточних зобов'язань, які підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів;

- величина робочого капіталу (чистого оборотного капіталу) є додатною на початок 2018 і 2019 рр., що свідчить про те, що підприємство спроможне за рахунок власних оборотних коштів не тільки погасити свої поточні зобов'язання, а й використати частину відповідних коштів на розширення діяльності.

Показники рентабельності підприємства наведено в табл. 3 [2; 3].

Отже, за кожним із розрахованих показників рентабельності можна зробити такі висновки:

- значення показника рентабельності продукції (продаж) є значно більшим від його нормативної величини ($> 0,15$), що свідчить про достатню ефективність збуту продукції підприємства;

Показники фінансової стійкості ПАТ «Турбоатом» за 2016–2018 рр.

1. Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	
$K_{\text{вк}} = \frac{\text{власний капітал}}{\text{активи підприємства}}$ <p>Абсолютне відхилення +0,031; -0,0039 Нормативне значення $K_{\text{вк}} \geq 0,5$</p>	2016 = $\frac{3378715}{4742844} = 0,7123$
	2017 = $\frac{5371560}{7226171} = 0,7433$
	2018 = $\frac{5586863}{7555463} = 0,7394$
2. Коефіцієнт фінансової залежності	
$K_{\text{фз}} = \frac{\text{активи підприємства}}{\text{власний капітал}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,0585; +0,0071 Нормативне значення $K_{\text{фз}} = 1$</p>	2016 = $\frac{4742844}{3378715} = 1,4037$
	2017 = $\frac{7226171}{5371560} = 1,3452$
	2018 = $\frac{7555463}{5586863} = 1,3523$
3. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	
$K_{\text{звоб}} = \frac{\text{об. активи} - \text{поточні зобов.}}{\text{оборотні активи}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,1001; 0,0416 Нормативне значення 0,1J</p>	2016 = $\frac{3115586 - 1326885}{3115586} = 0,5741$
	2017 = $\frac{2940658 - 1546596}{2940658} = 0,4740$
	2018 = $\frac{3541662 - 1715526}{3541662} = 0,5156$
4. Коефіцієнт маневрування власним капіталом	
$K_{\text{м.вк}} = \frac{\text{об. активи} - \text{поточні зобов.}}{\text{власний капітал}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,2699; 0,0673 Нормативне значення $0,4 \leq K_{\text{м.вк}} \leq 0,6$</p>	2016 = $\frac{1788701}{3378715} = 0,5294$
	2017 = $\frac{2940658 - 1546596}{5371560} = 0,2595$
	2018 = $\frac{3541662 - 1715526}{5586863} = 0,3268$
5. Частка робочого капіталу в активах	
$K_{\text{р.к}} = \frac{\text{пот. активи} - \text{пот. зобов.}}{\text{валюта балансу}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,1842; 0,0487 Нормативне значення -</p>	2016 = $\frac{1788701}{4742844} = 0,3771$
	2017 = $\frac{2940658 - 1546596}{7226171} = 0,1929$
	2018 = $\frac{3541662 - 1715526}{7555463} = 0,2416$
6. Коефіцієнт фінансової незалежності в частині формування запасів	
$K_{\text{ф.н}} = \frac{\text{власний капітал}}{\text{середньорічна велич. запасів}}$ <p>Абсолютне відхилення +1,3669; -0,2512 Нормативне значення $> 0,3$</p>	2016 = $\frac{3378715}{1795220} = 1,882$
	2017 = $\frac{5371560}{1653325} = 3,2489$
	2018 = $\frac{5586863}{1863696,5} = 2,9977$

Показники ліквідності та платоспроможності ПАТ «Турбоатом» за 2016–2018 рр.

1. Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	
$K_{зл} = \frac{\text{оборотні активи}}{\text{поточні зобов'язання}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,4467; 0,1631 Нормативне значення $K_{зл} \geq 2$</p>	<p>2016 = $\frac{3115586}{1326885} = 2,348$</p> <p>2017 = $\frac{2940658}{1546596} = 1,9013$</p> <p>2018 = $\frac{3541662}{1715526} = 2,0644$</p>
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	
$K_{шл} = \frac{\text{оборотні активи} - \text{запаси}}{\text{поточні зобов'язання}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,3833; 0,1216 Нормативне значення $K_{шл} \geq 1$</p>	<p>2016 = $\frac{3115586 - 1571274}{1326885} = 1,1638$</p> <p>2017 = $\frac{2940658 - 1733396}{5371560} = 0,7805$</p> <p>2018 = $\frac{3541662 - 1993997}{5586863} = 0,9021$</p>
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	
$K_{ал} = \frac{\text{грошові кошти та евівалети}}{\text{поточні зобов'язання}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,7273; 0,1265 Нормативне значення $K_{ал} \geq 0,2$</p>	<p>2016 = $\frac{1170334}{1326885} = 0,882$</p> <p>2017 = $\frac{239326}{1546596} = 0,1547$</p> <p>2018 = $\frac{482523}{1715526} = 0,2812$</p>
4. Чистий оборотний капітал	
$P_k = \text{об. активи} - \text{поточні зобов.}$ <p>Абсолютне відхилення -394639; 432074</p>	<p>2016 = 3115586 - 1326885 = 1788701</p> <p>2017 = 2940658 - 1546596 = 1394062</p> <p>2018 = 3541662 - 1715526 = 1826136</p>

– величина показника рентабельності активів (майна) є меншою від його нормативного значення ($> 0,14$), що є свідченням недостатнього рівня прибутку, що створюється усіма активами підприємства;

– значення показника рентабельності власного капіталу перебуває нижче межі нормативу ($> 0,2$), що свідчить про не досить ефективне використання власного капіталу підприємства;

– величина показника рентабельності основної діяльності відповідає нормативу (> 0), що є свідченням ефективної роботи підприємства за центрами відповідальності;

– значення показника рентабельності виробництва перебуває у межах нормативу (> 0), що свідчить про ефективність вкладень капіталу підприємства у виробництво продукції.

Для забезпечення підприємству прогресу, стаї конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості, а також побудови правильної антикризової стратегії необхідно ставити питання про рівень фінансового потенціалу та його оцінку [4]. Сучасні концепції оцінки фінансового потенціалу підприємства застосовують певні моделі

або сукупність моделей та методики. Такі можливості надає п'ятифакторна модель Альтмана [5]. Формула розрахунку п'ятифакторної моделі Е. Альтмана має вигляд:

$$Z = 1,2X_1 + 1,4X_2 + 3,3X_3 + 0,6X_4 + X_5,$$

де X_1 – власний оборотний капітал/усього активів;

X_2 – нерозподілений прибуток/усього активів;

X_3 – прибуток до виплати відсотків/усього активів;

X_4 – власний капітал/зобов'язання;

X_5 – чистий дохід/усього активів.

Застосовуючи дані балансу ПАТ «Турбоатом» за 2018 р., отримуємо:

$$Z = 1,2 \cdot 0,468 + 1,4 \cdot 0,094 + 3,3 \cdot 0,116 + 0,6 \cdot 2,837 + 0,314 = 3,092,$$

що відповідає зоні фінансової стійкості.

Завдяки аналізу оцінки ймовірності банкрутства нам удалося визначити, що рівень фінансового потенціалу ПАТ «Турбоатом», незважаючи на поступове зниження показників рентабельності, залишається високим, діяльність підприємства прибуткова, фінансове становище є стабільним, а отже, підприємство є фінансово стійким.

Показники рентабельності ПАТ «Турбоатом» за 2016–2018 рр.

1. Рентабельність продукції	
$P_n = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{чиста виручка}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,1685; -0,0227 Нормативне значення $P_n > 0,15$</p>	$2016 = \frac{1178855}{2166943} = 0,544$ $2017 = \frac{892942}{2377533} = 0,3755$ $2018 = \frac{922884}{2615427} = 0,3528$
2. Рентабельність активів	
$P_a = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{валюта балансу}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,125; -0,0014 Нормативне значення $P_a > 0,14$</p>	$2016 = \frac{1178855}{4742844} = 0,2485$ $2017 = \frac{892942}{7226171} = 0,1235$ $2018 = \frac{922884}{7555463} = 0,1221$
3. Рентабельність власного капіталу	
$K_{\text{вк}} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{власний капітал}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,1827; -0,0011 Нормативне значення $P_{\text{вк}} > 0,2$</p>	$2016 = \frac{1178855}{3378715} = 0,3489$ $2017 = \frac{892942}{5371560} = 0,1662$ $2018 = \frac{922884}{5586863} = 0,1651$
4. Рентабельність основної діяльності	
$P_{\text{од}} = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{собівартість реаліз. прод}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,2144; -0,178 Нормативне значення $P_{\text{од}} > 0$</p>	$2016 = \frac{1178855}{1112132} = 1,0599$ $2017 = \frac{892942}{1056109} = 0,8455$ $2018 = \frac{922884}{1382524} = 0,6675$
5. Рентабельність виробництва	
$P_v = \frac{\text{чистий прибуток}}{\text{витратина виробн. і реалізацію}}$ <p>Абсолютне відхилення -0,2197; -0,2019 Нормативне значення $P_v > 0$</p>	$P_{2016} = \frac{1178855}{15164 + 1112132} = 1,0457$ $P_{2017} = \frac{892942}{1056109 + 24866} = 0,826$ $P_{2018} = \frac{922884}{1382524 + 96113} = 0,6241$

Також слід зазначити, що фінансовий стан підприємства не може бути стійким, якщо воно не отримує прибутку у розмірах, що забезпечують необхідний приріст фінансових ресурсів, спрямованих на зміцнення матеріально-технічної бази підприємства та його соціальної сфери. Пошук резервів, які можуть бути використані для поліпшення фінансового стану підприємства, проводиться шляхом ґрунтовного аналізу всіх складників його діяльності [6].

Система заходів для підтримки фінансового стану на високому рівні повинна передбачати [7]:

- постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього стану підприємства;
- розроблення заходів зі зниження зовнішньої вразливості підприємства;
- упровадження планів практичних заходів у разі виникнення кризової ситуації, прийняття ризикових і нестандартних рішень у разі відхилення розвитку ситуації [8];

– координацію дій усіх учасників і контроль над виконанням заходів та їх результатами;

– пріоритетність напрямів та горизонти планування змін у фінансовому стані суб'єктів підприємства, у разі наявності складного фінансового стану необхідно в першу чергу планувати поточний стан та застосовувати інструментарій тактичного контролінгу;

– контроль реалізації запланованих заходів для формування переліку змін, які доцільно внести в плани із забезпечення фінансової стабільності підприємства з метою підвищення її рівня;

– планування, що має носити не одноразовий характер, а безперервно реагувати на зміни зовнішнього середовища; плани заходів із забезпечення фінансової стабільності підприємства повинні бути достатньо гнучкими.

Саме за таких умов можна забезпечити систему моніторингу кожного зі складників позитивного фінансового стану підприємств, яка змогла б надати можливість оптимізувати її відповідно до перспектив розвитку.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, аналіз фінансового стану підприємства дає змогу оцінити інформацію про ефективність його діяльності. Комплексна оцінка стану підприємства передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта, аналізуючи при цьому показники фінансової стійкості, ліквідності, платоспроможності та рентабельності. Перспективою подальших досліджень може стати пошук більш глибоких напрямів поліпшення фінансового стану підприємств, а також визначення шляхів виходячи з напрямку діяльності підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Обущак Т.А. Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 9. С. 92–98.
2. Офіційний сайт ПАТ «Турбоатом». URL : <https://www.turboatom.com.ua/> (дата звернення: 21.01.2020).
3. Коняшова А.В. Показники оцінки функціональних складових економічної стійкості розвитку підприємства. *Економіка*. 2013. № 8. С. 123–128.
4. Сич О.А. Дискримінантний аналіз і його застосування в прогнозуванні банкрутства підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 2.
5. Хринюк О.С., Бова В.А. Моделі розрахунку ймовірності банкрутства як метод оцінки фінансового потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*.

2018. № 2. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6121> (дата звернення: 21.01.2020).

6. Ладунка І.С., Кучеренко Є.А. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка і суспільство*. 2016. № 15. С. 185–188.

7. Петренко В.С. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства. *International scientific journal*. 2015. № 8. С. 139–142. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_8_34 (дата звернення: 21.01.2020).

8. Рудницька О.М. Шляхи покращення фінансового стану українських підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 639. С. 132–138.

REFERENCES:

1. Obushhak T.A. Sutnistj finansovogho stanu pidpryjemstva [The essence of the financial condition of the enterprise. *Aktualjni problemy ekonomiky*. 2007. vol. 9, pp. 92–98.
2. Oficijnyj sajт PAT "Turboatom". Available at: <https://www.turboatom.com.ua/> (accessed 21 January 2020).
3. Konjashova A.V. Pokaznyky ocinky funkcionallynykh skladovykh ekonomichnoji stijkosti rozvytku pidpryjemstva. *Ekonomika*. 2013. vol. 8 pp. 123-128.
4. Sych O. A. Dyskryminantnyj analiz i jogho zastosuvannja v prohnozuvanni bankrutstva pidpryjemstva [Discriminant analysis and its application in bankruptcy forecasting]. *Molodyj vchenyj*. 2017. vol. 2.
5. Khrynjuk O. S., Bova V. A. Modeli rozrakhunku jmovirnosti bankrutstva jak metod ocinky finansovogho potencialu pidpryjemstva [Bankruptcy likelihood calculation models as a method of assessing an entity's financial potential]. *Efektivna ekonomika*. 2018. vol. 2. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6121>(accessed 21 January 2020).
6. Ladunka I.S., Kucherenko Je.A. Shljakhy pokrashhennja finansovogho stanu pidpryjemstv v suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Ways to improve the financial condition of enterprises in today's economic environment]. *Ekonomika i suspiljstvo*. 2016. vol. 15. pp. 185-188.
7. Petrenko V. S. Ocinka ta shljakhy pokrashhennja finansovogho stanu pidpryjemstva [Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства]. *International scientific journal*. 2015. vol. 8. pp. 139-142. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnj_2015_8_34 (accessed 21 January 2020).
8. Rudnycjka O.M. Shljakhy pokrashhennja finansovogho stanu ukrajinsjkykh pidpryjemstv [Ways to improve the financial condition of enterprises in today's economic environment]. *Visnyk Nacionaljnogho universytetu "Lvivjsjka politekhnika" : Zbirnyk naukovykh pracj*. 2009. vol. 639. pp. 132-138.